

RAUF BEYRU

1923, 22 Şubat 2016, İzmir

RAUF BEYRU**Tuba Günay*, Baykan Günay****

Türkiye'deki şehir ve bölge planlama eğitimini kurumlaştıran Rauf Bey aramızdan ayrıldı. 1963 ve 1964 yıllarında ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'ne girdiğimizde Bölüm Başkanı (1962-67) olan Rauf Bey, 30 Haziran 1968 yılında mezun olduğumuzda Mimarlık Fakültesi Dekanı olarak diplomalarımızı imzalamıştı.

Önce ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nün kurulmasında öncü rol oynayan bir insan. Daha sonra bu görevini İzmir'e taşıyor ve Dokuz Eylül Üniversitesinde Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nü kuruyor; bu girişim daha sonra İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü'nü de oluşturuyor.

Kendisiyle sözlü tarih çalışması kapsamında ODTÜ'de yapılan söyleşide (1) meslek yaşamına ilişkin olarak aşağıdaki bilgileri vermiş:

Ben İTÜ 1947 mezunuyum. Mezun olduktan sonra Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ne girene kadar Ankara'da, Bayındırlık Bakanlığı'nda Şehircilik Fen Heyeti'nde görev yaptım. O sıralar, Şehircilik Fen Heyeti, içinde 8-10 mimar ve bir o kadar da haritacının yer aldığı küçük bir birimdi. Ancak görevi ve yetkileri çok genişti. Yapılan bütün plan ve haritalar orada onanıyordu. Ben 1955 yılında Fen Heyeti Müdürü oldum. Fen Heyeti'nde benimle beraber, daha sonra ODTÜ'de Mimarlık Fakültesi'nin ve Şehir Planlama Bölümü'nün çekirdeğini oluşturacak olan arkadaşlar çalışmaktaydı. Aptullah Kuran, Dünder Elbruz, Esat Turak ve Gönül Tankut bu heyetteydiler. 1955 Yılı Ocak ayında Fransızların verdiği bir inceleme bursuyla Paris'e gittim ve Temmuz

kadar kaldım. Orta Doğu Yüksek Teknoloji Enstitüsü'nün bu sıralarda kurulacağını Abrams'ın raporundan öğrendim. ODTÜ'nün ilk çekirdeği ben oradayken atıldı. Dolayısıyla ben onun içinde yer almadım.

Charles Abrams, 1954 yılında Türkiye'deki imar mevzuatının iyileştirilmesi amacıyla Birleşmiş Milletler tarafından görevlendirilir. O dönemdeki hükümet yetkilileri kendisinin ziyaretine sıcak bakmamaktadırlar. Hayal kırıklığına uğrayan Abrams, Birleşmiş Milletler tarafından kendisine tahsis edilen bir araçla Türkiye'deki konut bölgelerini gözlemek amacıyla yaptığı gezisinde ülkenin peyzajı ve tarihsel zenginliklerini ilgiyle izler ve aklında, mimar ve şehir plancılarını yetiştirmeye üzere ülkede yepyeni bir teknik üniversite geliştirme fikri oluşur. Dönüşünde o dönemde Başbakan Vekili olan Fatin Rüştü Zorlu, ile görüşme olanağı bulur. Fatin Rüştü Zorlu konuya heyecanlı yaklaşır ve çok kısa bir süre içinde öneri Hükümet tarafından kabul edilir (2).

Orta Doğu Teknik Üniversitesi bu süreç içinde kurulur. Rauf Beyru'nun belirttiğine göre Türkiye'ye döndüğünde, Mimarlık Fakültesi'ne öğretim görevlisi alımı ilan edilmiş, kendisi de başvurmuş. Daha sonra burslu olarak, ABD'de Pennsylvania Üniversitesi'ne gönderilmiş ve şehircilik derslerine devam etmiş.

Dönüşünde ise önce yeni kurulan İmar İskân Bakanlığı'nda çalışmaya başlamış. Bu dönemde Fakültede gönüllü ve *part-time* (yarı-zamanlı) olarak çalışmış. ODTÜ'ye 1961 yılı başında tam-zamanlı öğretim görevlisi olarak girmiş, yıl sonunda bir jüriden geçerek yardımcı doçent olmuş. Daha sonra 1962 - 1967 yılları arasında Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Başkanlığı, 1968'de de bir yıl

1. Aktüre, Sevgi; Osmay, Sevin; Savaş, Ayşen; *Anılar: Bir Sözlü Tarih Çalışması*, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayını, 2007.

2. Bernard Taper; 'Charles Abrams in Turkey' *The New Yorker*, 4 and 11 February 1967. <http://www.newyorker.com/contributors/bernard-taper>

* Y. Şehir Plancısı, ODTÜ 1968.

** Prof. Dr., ODTÜ, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü.

1990'lı Yıllarda, artık aramızda olmayan Ekmel Derya, Rauf Beyru, Adnan Taşpınar, Raci Bademli ve Mehmet Yılmaz ile Eymir gölündeki öğle yemeği etkinliği sonrası, Başkan Günay arşivi.

Mimarlık Fakültesi Dekanlığı yapmış. Ailesi İzmirli olduğu için bu kentte iki Mimarlık Fakültesi açılınca 1968 sonunda ODTÜ'den ayrılarak İzmir'e taşınmış ve oradaki şehir ve bölge planlama bölümlerinin açılmasına katkıda bulunmuş.

Tuğrul Akçura, imar kurumu kavramını "Kentlerdeki fiziki gelişmeyi dolaysız olarak yöneltmek ve denetlemek üzere, kamunun imar mevzuatı ve bu mevzuattan türeyen yazılı ve çizili dokümanlar aracı ile getirdiği kararlar" (3) olarak tanımlar. İmar kurumunun oluşturulduğu yıllarda bunun eğitiminin verilmesi de söz konusudur. ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü de bu çerçevede kurulur.

Türkiye'deki imar kurumunun ve bunun eğitiminin oluşturulması başlı başına bir çabadır. ODTÜ'de benim de öğretmenlerim olmuş Rauf Beyru, Tuğrul Akçura, Esat Turak, Aydın Germeç, Ekmel Derya, Feyyaz Erpi gibi kişiler hem bürokrasi içinde, hem de eğitimde öncülük yapmışlar, böylece de Charles Abrams'ın hayalini kurduğu uygulama ile eğitimi bağdaştırma çabaları bağlamında imar kurumu ile şehir ve bölge planlama disiplininin temellerini oluşturmuşlardır. Gösterişli toplumbilim söylemlerinin etkileriyle günümüzde çoğu kez küçümsediğimiz bu kurumun ülke mekânına ilişkin kararları verdiği, bir imar hukuku oluşturduğunu, mekâna ait kararların yasal temellerini oluşturduğunu unuturuz.

Rauf Bey, görev insanı olarak hem imar kurumunun kurulmasına katkıda bulunmuş, hem de şehir ve bölge planlama eğitiminin kurumsallaşmasında öncü rol oynamış bir kişidir. Bu sessiz ve son derecede centilmen kişinin, 1955 yılında Fen Heyeti Müdürü olarak başladığı

ülkedeki kentsel mekânın denetimi için gösterdiği olağanüstü çabanın ayırıcında olunması gerektiğine inanıyor, kendisini saygıyla anıyoruz.

ODTÜ ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜNÜN KURUCULARINDAN RAUF BEYRU'YU DA KAYBETTİK

İlhan Tekeli*

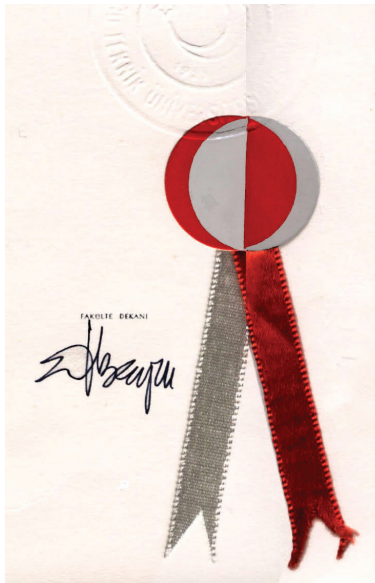
1961 yılında ODTÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Bölümü Yüksek Lisans Programı, eğitime başladığında bölümün üç tam zamanlı öğretim üyesi bulunuyordu. Bölüm başkanlığını Esat Turak yapıyordu. Rauf Beyru ve Gönül Tankut da bölümün diğer iki tam zamanlı üyesiydi. 22 Şubat 2016'da Rauf Beyru'yu da 93 yaşında kaybetmemiz sonrasında, bölümün kurucu kadrosundan hayatta kimse kalmamış bulunuyor. Bir dönem sona ermiş oldu (4).

Bölüm kurulduktan kısa bir süre sonra Esat Turak'ın Kanada'ya gitmesi üzerine, yönetim deneyimi olan Rauf Beyru bölüm başkanlığına getirildi ve 1962-1967 yılları arasında bölüm başkanlığını yürüttü. Büyük ölçüde daha önce oluşmuş bulunan Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nün kuruluşu projesinin sorumluluğunu taşıdı. Bundan sonra 26 Şubat 1968'den itibaren ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dekanlığı'nı yapan Beyru, 29 Ocak 1968'de Doçentlik unvanını almıştır. Bir süre sonra 25 Şubat 1969'da, ODTÜ'den ayrılarak İzmir'e gitmiştir. Kanımca o yıl içinde mütevelli heyetinin öğretim üyeleriyle çelişen bir yönetimi zorla uygulamaya çalışması sonucunda doğan huzursuzluk ortamını kendi sakin kişiliğiyle bağdaştıramayan Rauf Beyru Ankara'dan ayrılmıştır. İzmir'e gittiğinde iki yıl kadar Buca'daki özel bir mimarlık okulunda ders vermiştir. Daha

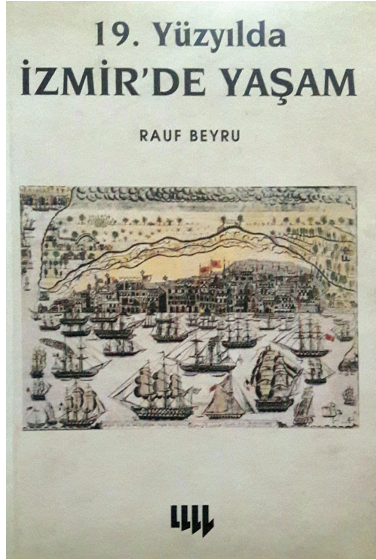
3. Tuğrul Akçura, (1982); İmar Kurumu Konusunda Gözlemler', Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayını, No: 36, ODTÜ Ankara.

4. Bu yazının yazılmasında Gürhan Tümer: Söyleşi, Prof. Rauf Beyru ile ..., EGEMİMARLIK, 01/1991, s.40-41, ile Engin Tatlıbal: Cumhuriyet ile Yaşat Bir kent Sevdalısı Rauf Beyru, Ege Meclisi, 20 Aralık 2015 de verilen bilgilerden yararlanılmıştır.

Rauf Beyru'nun imzasını taşıyan ODTÜ diploması, Başkan Günay arşivi.

* Prof. Dr., ODTÜ, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü.

sonra Ege Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Fakültesi'ne geçmiştir. Bu üniversitede 1975 yılında Güzel Sanatlar Fakültesi'nin kurulması üzerine, bu Fakültenin dekanlığını yapmıştır. 1979 yılından sonra bu kurumda Şehir ve Bölge Planlama Lisans eğitimi verilmeye başlamıştır. Bu da ODTÜ'den sonra Türkiye'de açılan ikinci lisans programı olmuştur.

Rauf Beyru, 1923 yılında Artvin'de doğmuştur. Cumhuriyetle yaşıttır. Rauf Beyru'nun yaşam öyküsü Cumhuriyetin nasıl inşa edildiğini kavramamız bakımından ilginç bir örnek oluşturmaktadır. Rauf Beyru'nun ailesi Kafkasyalıdır. Babası Çarlık Rusya'sında eğitim görmüş bir doktordur. Varlıklı olan aile Bolşevik Devriminden sonra orada kalamamış Artvin'e göçmüşlerdir. Rauf Bey Artvin'de doğmuştur. Hatırladığım kadar Rauf Bey çocukluğunda Rusça'yı da öğrenmişti. 1923 sonrasında aile İstanbul'a göçmüş, baba bir hastanede çalışmaya başlamıştır. Rauf Beyru da burada ilk öğretimine başlamıştır. Babası Bodrum'a tabur doktoru olarak atanınca ilkokulu Bodrum'da bitirecektir. 1930'lu yılların ortalarında Bodrum'da ortaokul olmadığı için, ortaokul için önce Milas'a daha sonra Aydın'a gönderilmiştir. Ortaokulu bitirince Aydın'da lise bulunmadığından o zaman adı Erkek Lisesi olan İzmir Atatürk Lisesine gönderilmiştir. Beyru Liseyi 1941 yılında tamamlamıştır. Dönemin Türkiye'nin en iyi liselerinden biri olan İzmir Atatürk Lisesini tamamladığından İstanbul Yüksek Mühendis Mektebine girmesi kolay olmuştur. Bu yıllarda Mühendis Mektebi reform geçirerek Rauf Bey üçüncü sınıftayken İstanbul Teknik Üniversitesi adını almıştır. Rauf Beyru bu Üniversiteden 1947 yılında Yüksek Mimar ve Mühendis olarak mezun olur. Bu mektepte yatılı olarak okuduğu için Bayındırlık Bakanlığı'na mecburi hizmet yükümlülüğü vardır.

İTÜ'de okurken şehircilik derslerini Hamburg Altona'nın plancısı olarak tanınan Gustav Oelsner'den almıştır. Oelsner öğrencilerini Bursa'ya götürerek Atatürk Caddesinin planlamasını yaptırmıştır. Bu derslerde şehirciliğe ısınan Beyru, Oelsner'in de teşvikiyle, Bayındırlık Bakanlığı Şehircilik Fen Heyetine girerek mecburi hizmetini ödemeye başlamıştır. Bu kararından sonra onun yolu, artık şehircilik olarak seçilmiştir. Cumhuriyet'in

1930 yılında çıkardığı Belediyeler ve Umumi Hıfzıssıha Yasaları'ndan sonra her belediyenin kentine bir imar planı yaptırması zorunlu hale gelmişti. Bu ihtiyacı karşılamak için Cumhuriyet Ankara'da iki planlama bürosu oluşturmuştu. Bunlardan biri İçişleri Bakanlığı'na bağlı Belediyeler ve İmar Heyeti iken, ikincisi Bayındırlık Bakanlığı'nın Şehircilik Fen Heyetiydi. Her iki kuruluş da Türkiye'deki birçok kentten ilk kez planlarını yapıyordu. Rauf Beyru da Şehircilik Fen Heyetinde iken Taşucu, Seydişehir, Selçuk, Bornova, Tatvan ve diğerlerinin planını yapmıştır. Bir süre sonra da 1955'de Şehircilik Fen Heyeti Müdürlüğü'ne getirilmiştir.

Şehircilik Fen Heyeti'nde çalışırken Rauf Beyru imar planlaması yarışmalarına girmiş, önemli dereceler almıştır. 1951 yılında İzmir Belediyesi'nin açtığı, jürisinde II. Dünya Savaşı sonrasında Londra planını yapan Patrick Abercrombie gibi önemli plancılardan bulunduğu, uluslararası şehir planlama yarışmasında, Kemal Ahmet Aru, Gündüz Özdeş ve Emin Canbolat'ın hazırladığı projenin birinci ödülü almasından sonra Rauf Beyru'nun projesi ikincilik ödülünü almıştır. Üçüncülük ödülü ise Mimar Alexander Freiher'e gitmiştir. Bu dönemde girdiği Alanya İmar Planı Yarışmasında birincilik ödülü, Malatya ve Samsun imar planı yarışmalarında üçüncülük ödülleri almıştır.

Rauf Beyru kariyerini bir şehir plancısı olarak sürdürürken Türkiye'de ODTÜ'nün kuruluş çalışmaları başlayınca, onun önünde birden akademik kariyere geçme fırsatı çıkmıştır. II. Dünya Savaşı sonrasında hızlı bir kentleşmeyle karşılaşan Türkiye büyük bir konut krizi içine girmiştir. Bunun üzerine Türkiye konut sorununun çözümü konusunda rapor vermesi için BM kanalıyla çok sayıda uzman çağırılmıştır. Bunlardan biri de Charles Abrahms'tır. Türkiye gelen Abrahms hazırladığı raporda konut sorununun yurt dışından getirilen "expert"lerle çözülemeyeceğini, çözümün ancak ülkede yetiştirilen "inper"lerle sağlanacağı üzerinde duruyordu. Bunun için önce şehir planlama ve mimarlık bölümleri açılacak olan yeni bir üniversite kurulmasını öneriyordu. Abrams bu projesini Vecdi Diker aracılığıyla Başbakan Adnan Menderes'e ulaştırma yolunu bulunca bu projenin kurulması için harekete

yüksek lisans çalışması yapması için gönderilir. Geriye dönünce ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde öğretim üyesi olacaktır. Rauf Beyru 1959 yılı sonunda eğitimini tamamlayarak Türkiye'ye geri döner. Geri döndüğünde ODTÜ açılmıştır ama Şehir ve Bölge Planlama Bölümü eğitime açılmaya henüz hazır değildir. Rauf Beyru ABD'de iken Bayındırlık Bakanlığı şehir planlama işlevlerini 1958 yılında kurulan İmar ve İskan Bakanlığı'ndaki Planlama ve İmar Genel Müdürlüğü'ne devretmiştir. Böylece Türkiye II. Dünya Savaşı sonrasında karşılaştığı hızlı kentleşme sorunlarına bir çözüm bulmak için bir tür şehircilik bakanlığı kurmaya girişmiştir. Ama Türkiye'de bu konuda yetişmiş kadrolar bulunmadığı için bu bakanlığın kadrolarının oluşturulmasında zorlanmaktadır. Bu nedenle döndüğünde Rauf Beyru'ya Bakanlık Planlama ve İmar Genel Müdür Yardımcılığı görevini önerilmiştir. Rauf Beyru bu öneriyi kabul ederek Bakanlıkta tam zamanlı olarak çalışırken, ODTÜ'de de yarı zamanlı olarak derse gider. ODTÜ'de Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 1961 güzünde yüksek lisans programına öğrenci kabul edilmeye başlanınca da Bakanlıktan ayrılarak 16 Ocak 1961'den itibaren ODTÜ'de tam zamanlı öğretim görevlisi olarak çalışmaya başlar. Kısa bir süre sonra da 3 Kasım 1961'de "yardımcı profesörlüğe" yükseltilmiştir. Rauf Beyru artık akademik kariyerde ilerleyecektir.

Doçentliğini 1968 yılında ODTÜ'de alan Rauf Beyru, İzmir'e yerleştikten iki yıl sonra Ege Üniversitesine geçerek 1973 yılında Profesör olarak atanmıştır. Burada iken 1975-1981 yılları arasında yeni kurulan Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanlığı'nı iki dönem yürütmüştür. Bu ikinci dönemin sonunda emekliliğini isteyerek Riyad'a gitmiş ve 1981-1987 yılları arasında Kral Suud Üniversitesinde ders vermiştir. 1987 yılından sonra ömrünün geri kalan kısmını İzmir'de sürdürmüştür.

Rauf Beyru emekliliğinden sonraki yıllarını çok verimli olarak geçirmiştir denilebilir. Emekli olduğu dönemde İzmir Milli Kütüphanesi'ndeki Fransızca ve Eski Türkçe gazete koleksiyonlarını düzenli olarak tarayarak İzmir'in 19 yüzyıl yaşamı konusunda sağladığı birikimi dört kitap içinde toplayarak yayınlamıştır. Bu kitaplar hem Türkiye'nin hem İzmir'in 19. Yüzyılda

yaşadığı dönüşümü kavramamıza büyük katkılar yapmıştır. Beyru ilk kitabını Ocak 2000'de 19. Yüzyılda İzmir'de Yaşam, ikinci kitabını 2005 yılında 19.Yüzyılda İzmir Sağlık Sorunları ve Yaşam, üçüncü kitabını 2011 yılında 19. Yüzyılda İzmir'de Doğal Afetler, dördüncü kitabını yine aynı yıl 19. Yüzyılda İzmir Kenti başlıkları altında yayınlamıştır.

Rauf Beyru'yu 93 yaşında kaybettiğimizde 1932 ile Nazım Plan Bürosu'nun kapandığı 1982 yılına kadar geçen sürede İzmir'de yapılan kent planlama çalışmalarını anlatan bir başka kitap üzerinde çalışıyordu.

Kendisini saygıyla anıyorum.

RAUF BEYRU HOCAM

Duran Taraklı*

Tanışmamız benim ODTÜ'de göreve başladığım 1966 yılına kadar uzanıyor. Ama sıkı bir beraberliğimiz olduğunu söylemek oldukça zordu. İlişkimizi de daha ziyade bir iş ilişkisi olarak tanımlamak yanlış olmazdı. Zaten önümüze çıkabilecek olası fırsatları değerlendirmek ve birbirimizi daha yakından tanıma şansını kullanmamıza da imkân bulamadan siz İzmir'e taşındınız.

Ama daha 1965'li yıllarda bulup kotardığın, planını yaptığın ve Türk Ticaret Kanunu'na göre kurup hayata geçirdiğin Çeşme'deki kooperatifle tanışmam sizi daha yakından tanımam için bir vesile oldu. Hatırladığım kadarıyla, ben kooperatife 16. kişi olarak ortak oldum. Zaten yaklaşık 90.000 metre kare olan yarımada'yı 26 adet bahçeli ev olarak planlamıştınız. Derken 1966 yılından itibaren kooperatifin yönetim kuruluna girdim ve 30 yıldan fazla da kooperatifi yaşatmak ve yönetmekte zorunlu görev aldım diyebilirim. Sonuçta hepimizin bildiği gibi, 1984 yılında yerleşim planı değiştirilerek konut sayısı 110'nun üzerine çıkarıldı ve 26 ortak da birer yazlık sahibi olduk Çeşme'de. Biz bizim yazlıkların bulunduğu imar parselinin iskân izninin alındığı 1987 yılından beri her yıl bir veya iki ay Çeşme'ye gidiyoruz. Kişisel olarak Çeşme'deki evimizi sizinle özdeşleştirmiş durumdayız. Çeşme'deki kooperatifi gündeme getirmekteki amaçlarımdan birisi de bunu tekrar hatırlamak ve

geçildi. Bu yolla ODTÜ kurulmaya başladığında, ilk kurulması istenilen Şehir ve Bölge Planlama ve Mimarlık bölümlerinin kadrolarının nasıl sağlanacağı önemli bir dar boğaz halinde ortaya çıktı. Birleşmiş Milletler'den üniversitenin kurulması için gelen uzmanlarla yapılan görüşmede bu darboğazın aşılması için bulunan yol, Türkiye'de belli bir deneyim elde etmiş olan mimarların Pennsylvania Üniversitesi'nde bir yüksek lisans eğitimine tabi tutularak diplomalarını aldıktan sonra yeni kurulacak üniversitede görevlendirilmesi kararlaştırılmıştı. İşte Rauf Beyru'nun akademik yaşama geçmesini büyük ölçüde bu karar sağlamıştır

Bu günlerde Bakanlık, Rauf Beyru'yu bilgi ve görgüsünü artırmak için Fransa'ya göndermiş bulunuyordu. Beyru bu program için Fransa'da bulunur iken Ankara'ya çağrılır ve Pennsylvania Üniversitesi'ne şehir planlaması

hatırlatmaktır. Bu görüşümü size 1987 yılında da aktarmıştım.

Rauf Hocam,

Çeşme'deki evinizi bizim kadar yoğun kullanmadınız. Ama son yıllara kadar her yıl Çeşme'ye bir süreliğine uğradınız. Her gelişinizde bizi ziyaret etmeyi de hiç mi hiç ihmal etmezsiniz. İşte bu ziyaretleriniz esnasında sizi ve sevgili eşinizi daha yakından tanımak olanağımız oldu. Hâlâ karşımda yüzünüzden hiç eksik olmayan gülüşünüzle oturuyorsunuz. Sakin ve karşınızdakine güven telkin eden tonlamanızla bizimle konuşuyorsunuz. Ben sizi böyle belledim ve belleğimde hep o gülen yüzünüzle yaşayacaksınız. Huzur içerisinde uyuyun. İnaniyorum ki dostlarınız da benim gibi; sizi hep gülen gözleriniz, gülen yüzünüzle, saygıyla ve sevgiyle anacak ve yaşatacaklardır.

RAUF BEYRU HOCAM AZ KONUŞAN AMA ÇOK ÜRETEN BİR MESLEK İNSANIYDI

M. Yıldırım Oral**

Liseden mezun olduğum yılın ilkbaharında ODTÜ giriş sınavlarındayım. O dönemde üniversitelere giriş sınavları ayrı ayrı uygulanmaktaydı. Bu nedenle de sınav yalnızca ODTÜ içindi. Önceliğim mimarlık bölümü olmakla birlikte, şehir ve bölge planlama bölümüne rahatlıkla girebileceğimi düşünüyordum. O günlerde şehir planlama bilemediğimiz bir meslek ve disiplin alanıydı. Ancak mimarlık fakültesine bağlı bir bölüm olduğundan benim için aynı derecede çekicilik taşımaktaydı. Bu arada söylemek isterim ki, bunca yıldan ve deneyimden sonra iyi ki şehir planlama bölümünden mezun olmuşum. Bu duyguyu taşımamı sağlayanlardan biridir Rauf Hocam.

O gün giriş sınavında gördüğüm gülen yüzlü, sıcak ifadeli salon görevlisini öğretim yılına başlayınca Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nün Başkanı olarak gördüğümde ise değişik bir duygu yaşamıştım. Lisans eğitiminin son aşamasına doğru sevgili hocam Rauf Beyru, bu kez ODTÜ Mimarlık Fakültesi'nin Dekanı idi. Üçüncü sınıfta, on yedi kişilik tasarım stüdyosunda hocalarımız; Rauf Beyru, Tuğrul Akçura ve Dündar Elbruz birlikte başımızdaydılar. Düşünebiliyor

musunuz stüdyonun nasıl yararlı geçmiş olduğunu. Üstelik aynı dönem bu ekibe bir de Gönül Tankut hocamız dahil olmuştu. Sorumlusu olduğu planlama tarihi dersinin içeriğine uygun bir şekilde, Rauf Hoca ile birlikte Ege Bölgesi'nin antik yerleşmelerini ve tarihi şehirlerini kapsayan bir proje gezisini ve bize kazandırdıklarını unutmak olası değil. O dönem sonunda Rauf Hoca önce Dekanlıktan, sonrasında ise Ankara'dan ayrılma kararı aldı ve çok sevdiği İzmir'e döndü. Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Mimarlık ve Şehir ve Bölge Planlama Bölümleri ile birlikte kuruluyordu. Rauf Beyru, kurucu dekan olarak göreve başladı.

1970 yılında mezuniyetim sonrasında İmar ve İskan Bakanlığı, Metropolitan Planlama Dairesi'nde göreve başlamıştım. Bakanlık, Rauf Beyru'nun da bürokrat olarak bir dönem üst yöneticilik yapmış olduğu bir kurumdu. Mutlu bir rastlantı ile dairedeki görevlerim ağırlıklı olarak "İzmir Metropolitan Alan Nazım İmar Planı" çalışmaları olmaya başladı. Bir süre sonra geçici görevle yerinde kurulmuş bulunan İzmir Nazım Plan Bürosu'na gönderilmeye başladım. Rauf Beyru kurucu dekanlığının yanı sıra Büro'nun danışmanı olarak da göreve başlamıştı. Bugün artık, Rauf Hoca'nın yanında planlamanın uygulamalı bir ortamında birlikte çalışmaya başlamanın ne kadar mutluluk verici ve ne kadar yararlı olduğunu düşünüyorum. Ayrıca meslek yaşantımı bürokrasiden sonra akademik ortamda sürdürmüş olmamda da Rauf Hoca'nın etkisinin ve yönlendiriciliğinin olduğunu söylemeliyim.

Rauf Hocam az konuşur ancak çok üretti. Söylemlerinden daha çok davranışlarında ve yapıtlarında öğretici olduğunu söylemek mümkündür. Şöyle bir anımı aktarmadan geçemeyeceyim. Rauf Hoca, Tuğrul Akçura ve Dündar Elbruz üçü birlikte proje dersimize girdikleri yarıyılıda, Dündar Hoca'nın oldukça yüksek bir sevecenlikle; "Rauf'cuğum sen anlat ben tahtaya yazacağım, bu çocuklar projede ne yapacaklarını anlasınlar" demiş olmasını hoş bir anı olarak hatırlıyorum.

Bugün Rauf Hoca'nın mesleğini çok severek yapmış olduğunu düşünüyorum. Bu sevgisinin odağında da İzmir yer alırdı. İzmir hakkında yayınlamış olduğu eserler ve son yıllara kadar bu durumunu sürdürmüş olması

* Prof. Dr., ODTÜ, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü.

** Şehir Plancısı, ODTÜ 1970.

A. GÜLDEN BERKMAN
1946, 14 Mayıs 2016, Ankara

GÜLDEN'İN ARDINDAN...

Sevin Osmay*

Onu yıllar önce ilk kez ODTÜ İktisat Bölümü mezunu olarak, Şehir ve Bölge Planlama bölümünde master yapmak için geldiğinde tanıdım. Benim acemi bir asistanken verdiğim bir seminer dersine gelmişti; Gülden, Leila Erder ve bir iki kişi daha. Bal rengi saçları, mahcup gülümsemesi ile henüz çok genç bir kız olan Gülden, 68 dönemi kuşağına özgü eleştirel sorular sormuştu.

Daha sonra, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde genç bir akademisyen olarak işe başladığında onu hep sakin, şikâyet etmeyen ama gereğinde eleştiren ve ODTÜ'ye çok bağlı biri olarak algıladım. Çok sonra, her iki çocuğu (Ayşe ve Ali) da ODTÜ'de önce öğrenci sonra matematik ve endüstri ürünleri tasarımı bölümlerinde iki akademisyen olduklarında, Gülden belki de yaşamının en mutlu yıllarını yaşamıştı.

Güliden ile birlikte yürüttüğümüz bir araştırmada (1984 sonrasında Konut Kooperatifçiliği) onun uygulamalı araştırmalarda ne kadar başarılı ve kendi alanına nasıl hakim olduğunu gördüm. Konularına hakim ve telaşsız bir araştırmacıydı. Daha pek kimsenin sorgulamadığı alanlarda, örneğin "kamu malları" gibi, sağlık hizmetlerinin mekânla ilişkilerini araştırmış, doktora tezleri yönetmişti. Öğrencileri ile samimi, sevecen bir ilişkisi vardı. Yetiştirdiği doktora öğrencileri bugün Ankara'nın çeşitli üniversitelerinde hocalık ve yöneticilik yapmaktalar. Hastalığı nedeniyle üniversiteden uzak

kaldığı yıllarda bile doktora öğrencileri ile ilgilenmiş onların tezlerini bitirmeleri için büyük çaba göstermişti.

Onunla dostluğumuz yıllarca sürdü ve benim yaşamımda önemli bir yeri oldu. İnsanlar sevdiklerini içlerinde hep yaşatırlar ben de onu unutacağımı hiç sanmıyorum.

SAYIN GÜLDEN BERKMAN İÇİN HATIRLADIKLARIM

Özcan Altaban**

Güliden Berkman Hocamızı da kaybettik. 2013 yılından bu yana çok değerli dostları, Haluk Alatan'ı, Emre Madran'ı, Özcan Esmer'i, benim hocam Prof. Hande Suher'i, daha geçenlerde Akademi mimarlıktan sınıf arkadaşlarımı son yolculuğa uğurladım. Bu kayıplar bizim yaşamızdaki insanlar üzerinde derin acılar oluşturmaktadır.

Güliden Hocamla 1976-77 döneminde ODTÜ'de tanıştım. 1976'da İTÜ'de kayıtlı olduğum doktora için hazırlık derslerini ODTÜ'de özel öğrenci gibi alıyordum. Güliden Hanım'dan istatistik, idari bilimlerde Prof. Rana Aybay'dan kamu hukuku semineri dersine yazılmıştım. Aynı dönemde Doç. Tamer Gök hoca ABD'ye giderken CRP 382 kodlu dersini de bana emanet etmişti. Ayrıca CP 4. Sınıf stüdyosuna da katılmaya başlamıştım. Asli görev yerim Ankara Nazım Plan Bürosu idi fakat ODTÜ'de yüklediğim dersler de çok yoğunlaşmıştı.

Güliden Hocamın istatistik dersinde oldukça zorlandığımı hatırlıyorum. Ama

Tansı Şenyapalı, Sevin Osmay ve Güliden Berkman hocalar Fakülte'de birlikte, Sevin Osmay arşivi.

* Öğr. Gör., ODTÜ, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü.

** Doç. Dr., ODTÜ, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü.

GÜLDEN BERKMAN'IN ANISINA

Sevgi Aktüre*

Dergiden arayıp "Gülden Berkman sizin yakın arkadaşınız mıydı, onun için bir yazı hazırlar mısınız?" diye sorduklarında aklıma bir soru takıldı. Gülden mimarlık camiasından değil matematikçiydi, onunla birlikte hiç derse, ya da stüdyoya girmemiş, bir projede birlikte çalışmamış, aynı odayı da paylaşmamıştım. O zaman nasıl olmuştu da bu kadar iyi arkadaş olmuş ve onu bu kadar çok sevmişim? Anılar beni 80'li yıllara götürdü. O aralar yine ODTÜ'nün üzerinde kara bulutlar dolaşıyordu. Ankara çok soğuktu, her yer iki parmak buzla kaplıydı, günlerdir buzlar erimemiş, her gün biraz daha kalınlaşmıştı. O sabah da arabayı çalıştıramadığımdan güçlüklerle bir taksi bulup Fakülteye ulaşabilmişim. Binaya girerken cama yapıştırılmış kısa bir duyuru dikkatimi çekti. Bir gece önce kampüse dışardan gelen, kimliği saptanamayan kişiler bir öğrenciyi bir binanın üst katından aşağıya atmışlar ve ölümüne neden olmuşlardı. Bu olayı kınamak için saat 10.00'da Rektörlüğün arkasındaki Anıt'ın orada bir toplantı yapılacaktı. Yazıyı okuyunca binaya girmekten vazgeçip Rektörlüğe doğru yürümeye başladım, toplantının başlamasına 10 dakika vardı. Baktım, 2-3 metre kadar önümde Gülden, buzun üzerinde bir ayağını sürüyerek o tarafa doğru yürümeye çalışıyor, bir ayağında bot, diğer ayağında terlikle. Ona yetişip koluna girdim, birlikte yürümeye başladık. Bir akşam önce evinin önündeki buzda kayıp ayak bileğini incitmiş ve bilek şişip bütün gece uyuyamayınca revire gitmek için Bölümden sevk kâğıdı almaya gelmiş. O da kapıdaki duyuruyu okumuş ve önce Rektörlükteki toplantıya, sonra doktora gitmeye karar vermiş. Fakülteden bir araba bulup acilen revire gitmesi için ısrar ettiysem de ikna edemedim.

Toplantı önce tenhaydı, sonra çok kalabalık oldu. Rektör bir kınama konuşması yaptı, arkasından başkaları konuştular, laf uzadı. Hava çok soğuktu, Gülden'in bileği çok ağrıyaya başladı, ama o kalmakta ısrar etti, atkısını ağrıyan ayağına sardı. Ben de çok üşümüştüm, ama Gülden'i yalnız bırakıp Fakülte'ye dönemedim. Sonunda konuşmalar bitti. Çevrede bize taksi durağına kadar yarıdım edecek tanıdık kimse yoktu. Birbirimize tutunarak Rektörlüğün anıtsal merdivenlerinden

Gülden Hoca'nın o dönemdeki en yaşlı öğrencisi olduğumdan bana hoşgörülü davrandığını da hissediyordum.

1982 Eylül ayında Nazım Plan Bürosu'ndan ODTÜ'ye transfer edilmemde Sayın Tekeli, Sayın Şenyapılı, Sayın Aktüre ve Sayın Berkman hocaların rolleri olduğunu da belirtmeliyim. 30 yılı aşkın meslek hayatımı ODTÜ'de geçirmeme vesile olan bütün hocalarıma, tabii ki Gülden Hocam'a da teşekkürlerimi, saygılarımı yinelemek istiyorum.

Gülden Hoca, değerli eşi Necip Berkman ve ailesiyle (kızı ve oğluyla) birkaç kez tatil yollarında mola verdiğimizde karşılaştığımızı, eşim ve kızlarımı Berkman ailesiyle tanıştırdığımı da hatırlıyorum. Çok yıllar olsa da bu kısa karşılaşmalar hala hatıramızda yer tutmuştur.

Kızım Ayşegül 1990'larda bir süre Necip Berkman'ın başında olduğu savunma sanayi işyerinde çalışma fırsatı bulmuştu ve Sn. N. Berkman'ın ASELSAN'dan gelen engin deneyiminden yararlanmıştı. Sn. Necip Berkman'ı da saygıyla anıyorum.

Gülden Hoca'nın sağlık sorunları olduğunu biliyorduk. Fakat eşinin ani kaybı ardından böylesi aceleyle vefat etmesi bütün dostlarını çok derinden üzdü. Nitekim Cebeci'deki son yolculuğunda toplanan ve onu yalnız bırakmayan topluluk hocamıza olan saygı ve sevginin son göstergisiydi.

Değerli hocam ebedi uykunda ışıklar içinde yat. Dualarımız sizinle olacak ve daima hatırlanacaksınız.

01.06.2016

GÜLDEN BERKMAN

GEOGRAPHY OF HEALTH
AND
LOCATION OF HEALTH
FACILITIES
IN ANKARA

ODTÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ 1994
METU FACULTY OF ARCHITECTURE 1994

* Prof. Dr., ODTÜ, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü.

2007 yılında düzenlenen emeklilik yemeğinde, Güllden Berkman, Şehir ve Bölge Planlama Bölüm Başkanı Melih Ersoy'dan plaketini alırken, ODTÜ ŞBP bölüm arşivi.

aşağıya bin bir güçlkle inip bir taksiyle revire ulaşana kadar öğlen oldu. Doktor yemeğe gitmek üzere odasından çıkarken bizi gördü, perişan halimize acımış olmalı ki odaya geri döndü. Güllden'in ayağını görünce dehşete kapıldı, azarlama tonunda yüksek sesle "bu saate kadar neredeydiniz, ayak neredeyse donmak üzereymiş" diye söylenmeye başladı. Ben, "çok ısrar ettim ama beni dinlemedi" diye hemen savunmaya geçtim. Güllden ise, her zamanki sakin ve saygılı duruşunu hiç bozmadı, "ben ayağım burkuldu diye, bir başkası hava çok soğuk diye, bir başkası benim dersim ya da önemli bir

işim var diye odalarımızdan çıkmasak ve meydanı bu kötü niyetli insanlara bıraksak, öğrencilerimizi onlardan kim koruyacak?" dedi. Doktor "Tabi Hocam, siz de haklısınız" diye mırıldandı ve işine devam etti. Doktor da, ben de dersimizi almıştık, uzun bir sessizlik oldu.

O gün daha yakından tanıma fırsatı bulduğum sakin, kararlı, gayretli, şefkatli, özverili, ailesini ve öğrencilerini her zaman çok seven ve her şeyin üstünde tutan, her koşulda muhalif duruşunu hiç bozmayan arkadaşım Güllden'i hep çok sevdim ve ondan çok şey öğrendim. Onu çok özlüyorum.

12.06.2016

DOSTUM GÜLDEN BERKMAN

Tansı Şenyapılı*

1971 yılı sonunda Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir Bölge Planlama Bölümü yeni öğretim elemanı almak için bir sınav açtı. Ben o sırada İmar ve İskan Bakanlığı, Bölge Planlama Dairesinde uzman plançı olarak çalışıyordum. Sınav için davet aldım. Mimarlık Fakültesi Dekanlık salonunda Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nün tam ve yarı zamanlı tüm öğretim üyelerinin toplandığı bir sözlü sınav yapıldı. Daha sonra bu sınavı kazandığım bildirildi, "Instructor" olarak, 38 no.lu odada göreve başladım.

Göreve başladıktan sonra 24 no.lu odada oturan Güllden Berkman ile arkadaşlık yapmaya başladım. Güllden akıllı, bilgili, sakin ve hoşgörülü kişiliği ile beni etkiledi.

1972 yılında Atilla Bilgütay Dekan oldu ve Fakülte içi oturma düzenini soyadı alfabe sırasına göre yeniden düzenledi. Ben bu yeni düzende 41 no.lu odaya gönderildim. Yanıma bir kişi daha verileceğini tahmin ettiğim için Güllden'e 41 no.lu odaya taşınması için baskı yapmaya başladım. O sırada oturduğu odanın bir kısmı bahçe kotu altındaydı. Sonunda Güllden 41 no.lu odaya taşındı ve biz o odada 1995 yılına değin birlikte oturduk. O yılları çok keyifle anımsıyorum. Özelimizi paylaştığımız Güllden ile çok iyi dostluk ettiğimizi düşünüyorum.

1995 yılında Oğuz Işık hoca ile birlikte Bölüm Başkanlığı'nı devir aldık. O sıralarda Bölüm'e ilişkin konularda

* Prof. Dr., ODTÜ, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü.

2007 yılında düzenlenen emeklilik yemeği sonrası toplu bölüm fotoğrafı, ODTÜ ŞBP bölüm arşivi.

karışıklık, düzensizlik ve belirsizlik egemendi. Oğuz hoca ile birlikte bu konuların üzerine gittik. Karışık ve düzensiz konulardan birisi de bölüm yüksek lisans öğrencilerinin durumlarıydı. Bu konuda Gülden'den yardım istedik ve Gülden titiz bir çalışmayla bu öğrencilerin kimlikleri, akademik geçmişleri, adresleri ve tez çalışma durumları ile ilgili bilgiyi kısa sürede derledi. Tüm yüksek lisans öğrencileri ile görüştü, onlarla bilgi alışverişinde bulundu, Bölüm ile öğrenciler arasında bir iletişim kanalı açtı.

Gülden'in bir diğer önemli katkısı Bölüm için her zaman sorun yaratan dışarıdan alınan derslerden biri olan ekonomi konusunda bir çözüm getirmesidir. Bu dersi ekonomi bölümünden aldığımız için ekonomi ağırlıklı bir ders olarak veriliyordu, kent ve kentleşme konuları ders kapsamına girmiyordu. Gülden'in bu dersi devralmasıyla birlikte bu eksiklik giderildi. Öğrenciler, hem kendi konularının ekonomi içindeki gelişimi ve karşılıklı etkileşimini tartışabildiler

hem de Bölüm içinde hocalarına her an ulaşabildiler. Ders bir sorun olmaktan çıktı.

Bu yıllarda Gülden kendi akademik gelişimine de yatırım yaptı. Doktora çalışmasını başarı ile tamamladı. Sağlık hizmetleri konusunda ihtisaslaşarak tez öğrencileri yetiştirmeye başladı. 1994 yılında sağlık coğrafyası konusunda yazdığı "Geography of Health and Location of Health Facilities in Ankara" başlıklı kitabı Mimarlık Fakültesi tarafından basıldı. Bu kitaba konu olan alan araştırma belgeleri hala 41 no.lu odanın kütüphane raflarında kendi yerleştirmiş olduğu koliler içinde durur. Sevin Osmay ile birlikte Toplu Konut İdaresi adına hazırladığı ikinci konutlara ilişkin çalışma, sağlık coğrafyası kitabı gibi konusunda bir "örnek" tir.

Gülden ile dostluğumuz hep sürdü. O emekli olup evine çekildikten sonra da Sevgi Aktüre ve Sevin Osmay ile birlikte görüşmeyi sürdürdük.

Gülden her zaman benim için çok cesur, güçlü ve akıllı bir arkadaş olarak yaşayacaktır.